LAIKA

ARTHUR C. CLARKE

Cînd am auzit lătratul frenetic al Laikăi, prima mea reacţie a fost să mă răsucesc iritat în cuşetă şi să murmur somnoros: „Tacă-ţi gura, căţea afurisită!”. Acel interludiu de visare a ţinut numai o fracţiune de secundă; apoi cunoştinţa mi-a revenit şi, o dată cu ea, teama. Teama de singurătate, teama de nebunie.

Preţ de o clipă nu am îndrăznit să deschid ochii, mă temeam de ceea ce aş putea vedea. Raţiunea îmi spunea că în lumea aceasta nu călcase picior de cîine, că Laika era despărţită de mine de un sfert de milion de mile şi, în mod irevocabil, de cinci ani de zile.

„Ai visat”, mi-am zis eu, furios. „Nu te mai prosti – deschide ochii! N-ai să vezi decît luciul zugrăvelii.”

Aici aveam dreptate, fireşte. Minuscula cabină era pustie, uşa închisă ermetic. Eram singur cu amintirile mele, copleşit de tristeţea transcendentală ce adesea apare cînd un vis luminos se stinge în realitatea cenuşie. Senzaţia de pierdere era atît de dezolantă încît tînjeam să mă întorc la somn. A fost totuşi bine că nu am putut s-o fac, fiindcă în clipa aceea somnul ar fi însemnat moarte. Dar nu am ştiut aceasta decît după cinci secunde şi în răstimpul acelei eternităţi m-am aflat din nou pe Pămînt, căutînd, pe cît posibil, alinarea în trecut.

Nimeni nu fusese în stare să descopere originea Laikăi, deşi personalul Observatorului se interesase în stînga şi-n dreapta, iar eu inserasem cîteva anunţuri în ziarele din Pasadena. O găsisem, un ghem de puf, singuratic şi pierdut, cuibărită la marginea drumului, într-o seară de vară, în timp ce urcam cu maşina spre Palomar. Cu

toate că nu mi-au plăcut niciodată cîinii, de fapt animalele în general, mi-a fost imposibil să las această ființă mică şi neajutorată la cheremul maşinilor. Cu o oarecare remuşcare, regretînd că nu aveam la mine o pereche de mănuşi, am cules-o de pe jos şi am aruncat-o în portbagaj. Nu aveam de gînd să periclitez tapiţeria noului meu Vik '92 şi am socotit că acolo nu putea face prea mult rău. În privinţa aceasta, n-am avut întru totul dreptate.

După ce am parcat maşina la Monastery – reşedinţa astronomilor unde urma să locuiesc timp de o săptămînă –, mi-am inspectat descoperirea fără prea mult entuziasm. În clipele acelea intenţia mea era să dau puiul pe mîna administratorului, dar căţeluşa a scîncit şi a deschis ochii. Era în ei atîta credinţă şi atîta neajutorare încît, ei bine, m-am răzgîndit.

Am regretat uneori acea hotărîre, dar niciodată prea mult. Habar n-aveam cîte necazuri ţi-ar putea aduce un pui de cîine, dinadins sau din întîmplare. Notele de plată pentru curăţenii şi reparaţii crescură văzînd cu ochii; nu eram niciodată sigur că am să găsesc o pereche de şosete nerupte ori un exemplar din „Astrophysical Journal" nesfîşiat. Dar pînă la urmă se deprinse şi cu rosturile casei şi cu ale Observatorului: a fost, probabil, singurul cîine căruia i s-a permis accesul în cupola înaltă de peste cincisprezece picioare. Şedea întinsă acolo, la umbră, liniştită, ore întregi, în timp ce eu eram sus, în cabină, făcînd tot felul de corecţii, îndeajuns de mulţumită dacă, din cînd în cînd, îmi putea auzi vocea. Ceilalţi astronomi se ataşaseră şi ei de ea (bătrînul Dr. Anderson îi propusese numele), dar încă de la început a fost cîinele meu şi nu asculta de nimeni altcineva. Nu că mi-ar fi dat întotdeauna ascultare.

Era un animal frumos, aproape 95% alsacian. Acele cinci procente care lipseau, cred eu, duseseră la abandonarea ei. (Mă mai

cuprinde şi acum furia cînd mă gîndesc la asta, dar din moment ce nu voi şti niciodată ce s-a întîmplat cu adevărat, s-ar putea să trag concluzii pripite.) În afară de două pete întunecate în jurul ochilor, cea mai mare parte a corpului ei era de un gri fumuriu, iar blana îi era moale ca mătasea. Cînd îşi ciulea urechile, arăta incredibil de inteligentă şi de ageră; uneori discutam cu ceilalți colegi despre tipurile spectrale sau evoluţia stelară şi îmi venea greu să cred că nu ne urmărea conversaţia.

Chiar şi acum nu pot înţelege cum de s-a legat de mine atît de mult, căci mi-am făcut foarte puţini prieteni printre fiinţele umane. Şi totuşi, cînd mă întorceam la Observator după o oarecare absenţă, aproape că înnebunea de bucurie, sărind în jurul meu pe picioarele dinapoi şi punîndu-mi labele pe umeri – la care ajungea foarte uşor –, scoţînd tot timpul mici scheunături de plăcere care păreau nelalocul lor pentru un cîine atît de mare.

Îmi repugna s-o las singură mai mult de cîteva zile o dată şi, deşi n-o puteam lua cu mine în călătoriile transoceanice, mă însoţea în majoritatea voiajurilor mai scurte. Era cu mine cînd am plecat în nord spre a participa la acel nefericit seminar de la Berkeley.

Locuiam la nişte cunoştinţe de la universitate; îmi lansaseră invitaţia cu multă amabilitate, dar era evident că nu se aşteptaseră să vin însoţit de ditamai dihania. I-am asigurat însă că Laika nu dădea nici cea mai mică bătaie de cap şi, destul de neîncrezători, au lăsat-o să doarmă în camera de zi. „În noaptea asta n-aveţi de ce vă teme de hoţi”, am zis eu. „În Berkeley nu avem aşa ceva”, au replicat gazdele, destul de rece.

Pe la miezul nopţii am avut impresia că se înşelaseră. Am fost trezit de un lătrat isteric, ascuţit, al Laikăi, pe care îl mai auzisem numai o singură dată – atunci cînd văzuse pentru prima oară o vacă şi nu ştia ce naiba să creadă despre ea. Înjurînd, am azvîrlit

cearceafurile cît colo şi am pornit împleticindu-mă prin întunecimea casei nefamiliare. Singurul meu gînd era să o fac pe Laika să tacă înainte de a-mi deştepta gazdele – presupunînd că gestul meu nu venea deja prea tîrziu. Dacă era vorba de un oaspete nedorit, acesta trebuia să-şi fi luat tălpăşiţa pînă acum. Eu unul chiar speram s-o fi făcut.

Vreme de cîteva clipe am rămas lîngă comutatorul din capul scărilor, întrebîndu-mă dacă să aprind lumina. Apoi m-am răstit cu glas înăbuşit: „Taci din gură, Laika!”, şi am umplut încăperea de lumină.

Zgîria uşa înnebunită, oprindu-se din cînd în cînd ca să scoată un scheunat isteric. „Dacă vrei afară”, i-am spus eu furios, „nu e nevoie să faci atîta tărăboi.” Am coborît, am tras repede zăvorul şi a ţîşnit în noapte ca o rachetă.

Era o noapte liniştită, fără vînt, razele palide ale Lunii se luptau să răzbată prin ceaţa ce învăluia San Francisco. Am rămas nemişcat în aburul luminos, privind peste apă către luminile oraşului, aşteptînd întoarcerea Laikăi pentru a o pedepsi cum se cuvine. Încă mai aşteptam cînd, pentru a doua oară în secolul XX, falia San Andreas s-a deşteptat din somn.

Destul de ciudat, nu mi-a fost frică – la început. Mi-amintesc că două gînduri mi-au trecut prin minte, cu puţin înainte de a-mi da seama de primejdie. Sigur, mi-am zis eu, geofizicienii ne-ar fi putut avertiza cumva. Apoi m-am trezit gîndind, foarte surprins: „Habar n-aveam că un cutremur de pămînt poate face atîta zgomot!”.

De abia atunci am ştiut că acela nu era un cutremur obişnuit; ce s-a întîmplat după aceea, aş prefera să uit. Crucea Roşie nu m-a clintit de acolo decît foarte tîrziu, a doua zi dimineaţa, pentru că refuzam s-o părăsesc pe Laika. Cînd m-am uitat la casa prăbuşită peste trupurile prietenilor mei, mi-am dat seama că ei îi datoram

viaţa; dar piloţii elicopterului nu puteau înţelege asta şi eu nu-i pot acuza că mă credeau nebun, ca mulţi alţii pe care îi găsiseră rătăcind printre incendii şi dărîmături.

După aceea nu cred că am rămas vreodată despărţiţi mai mult de cîteva ore. Adesea mi s-a spus – şi am ajuns s-o cred – că am devenit din ce în ce mai puţin atras de compania oamenilor, fără a fi în mod vădit nesociabil sau mizantrop. Între ele, între stele şi Laika, îmi împărţeam acum existenţa, şi îmi era de ajuns. Obişnuiam să facem plimbări lungi pe munte; a fost cea mai fericită perioadă din cîte am trăit. Nu exista decît un singur neajuns; ştiam, deşi Laika nu putea face acelaşi lucru, cît de curînd va trebui să se sfîrşească.

Proiectaserăm mutarea de mai bine de un deceniu. Încă din anii şaizeci se constatase că Pămîntul nu era deloc potrivit pentru un observator astronomic. Pînă şi micile instrumente de pilotaj de pe Lună întrecuseră cu mult în performanţe toate telescoapele care se chinuiau să răzbată prin întunericul şi ceaţa atmosferei terestre. Povestea lui Mount Wilson, Palomar, Greenwich şi a altor nume mari se apropia de sfîrşit; aveau să mai fie folosite, dar numai pentru instruire, căci frontiera cercetării trebuia să se mute în spaţiul cosmic.

Iar eu trebuia să mă mut o dată cu ea; într-adevăr, mi se oferise deja postul de director adjunct al Observatorului de pe faţa nevăzută a Lunii. În cîteva luni puteam spera să rezolv probleme la care lucram de ani de zile. Dincolo de atmosferă aveam să fiu ca un orb căruia i se dăruie pe neaşteptate vederea.

Era imposibil, desigur, ca Laika să mă însoţească. Singurele animale de pe Lună erau cele necesare experimentelor; era nevoie poate de încă o generaţie înainte ca animalele preferate să fie admise pe Luna, chiar şi atunci avea să coste o avere să le transporţi acolo – şi să le ţii în viaţă. Întreţinerea Laikăi, cu kilogramul ei obişnuit de

carne pe zi, ar fi luat, după calculele mele, de cîteva ori un salariu de care, altminteri, nu mă puteam plînge.

Alegerea era descurajant de simplă. Puteam rămîne pe Pămînt, abandonîndu-mi astfel cariera. Puteam merge pe Lună, abandonînd-o pe Laika.

La urma urmelor, era doar un cîine. În zece ani avea să fie moartă, în vreme ce eu puteam ajunge la apogeul carierei. Nici un om sănătos la minte nu ar fi ezitat în privinţa alegerii; totuşi eu am ezitat şi, dacă pînă acum nu aţi înţeles de ce, alte explicaţii sînt de prisos.

În cele din urmă, am lăsat lucrurile să meargă de la sine. În săptămîna în care trebuia să plec, eu încă nu-mi făcusem nici un plan în legătură cu Laika. Cînd Dr. Anderson s-a oferit să aibă grijă de ea, am acceptat cu indiferenţă, aproape fără vreun cuvînt de mulţumire. Bătrînul fizician şi soţia lui o îndrăgiseră de mult şi tare mă tem că mă considerau nepăsător şi lipsit de inimă – cînd adevărul era exact contrariul. Am pornit împreună într-o ultimă plimbare pe dealuri; apoi, tăcut, am dat-o în grija familiei Anderson şi n-am mai văzut-o niciodată.

Decolarea a fost întîrziată cu aproape 24 ore, pînă la risipirea unei masive furtuni de flăcări de pe orbita Pămîntului; chiar şi aşa, centurile Van Allen erau încă atît de active încît am fost nevoiţi să ne facem ieşirea prin Breşa de la Polul Nord. A fost un zbor jalnic; pe lîngă necazurile pricinuite de imponderabilitate, eram cu toţii ameţiţi de medicamentele antiradioactive. Nava se afla deja deasupra feţei nevăzute a Lunii înainte ca eu să manifest oarecare interes pentru ceea ce se întîmpla în jurul meu, aşa că am pierdut momentele în care Pămîntul cădea încet sub linia orizontului. Dar nici nu mi-a părut rău; nu aveam nevoie de nici o amintire şi vroiam să mă gîndesc numai la viitor. Cu toate acestea, nu puteam scăpa de

acel sentiment de vinovăţie; abandonasem o fiinţă care mă iubea şi avea încredere în mine şi nu eram deloc mai bun decît cei ce o părăsiseră pe Laika, cînd era doar un pui, la marginea drumului prăfuit către Palomar.

Vestea morţii ei mi-a parvenit cu o lună mai tîrziu. Cauza n-o cunoştea nimeni. Familia Anderson făcuse tot posibilul ca s-o salveze şi acum era extrem de afectată. După toate aparenţele, Laika îşi pierduse, ca din senin, orice interes faţă de viaţă. O vreme cred că şi cu mine se întîmplase acelaşi lucru; dar munca este un sedativ minunat, iar programul meu tocmai se punea în mişcare. Deşi nu am uitat-o nici o clipă pe Laika, la scurt timp amintirea a încetat să mai doară.

Atunci de ce se întorsese spre a nu-mi da pace, cinci ani mai tîrziu, pe faţa nevăzută a Lunii? Căutam motivul în fiecare ungher al minţii cînd clădirea metalică din jurul meu începu să vibreze ca şi cum ar fi primit o izbitură puternică. Am reacţionat fără să mă gîndesc şi îmi închideam deja casca de la costumul de siguranţă cînd fundaţia porni să alunece şi zidul se crăpă cu un şuierat scurt al aerului răbufnit în afară. Întrucît apăsasem automat pe butonul de Alarmă Generală, am pierdut numai doi oameni, în ciuda faptului că trepidaţia – cea mai acută înregistrată vreodată pe faţa nevăzută a Lunii – fisurase toate cele trei cupole de presiune ale Observatorului.

Aproape nu mai e nevoie să spun că nu cred în supranatural; tot ce s-a întîmplat are o explicaţie perfect raţională, evidentă oricărui om cu cele mai sumare cunoştinţe de psihologie. La cel de-al doilea cutremur din San Francisco, Laika nu a fost singurul cîine care a simţit dezastrul iminent; multe asemenea cazuri au fost semnalate. Iar pe faţa nevăzută a Lunii propriile mele amintiri trebuie să-mi fi produs acea sensibilitate sporită, atunci cînd subconştientul meu

mereu treaz a detectat primele vibraţii slabe din interiorul Lunii.

Mintea umană îşi are modalităţile ei, stranii şi labirintice, de a-şi vedea de treabă; ştia semnalul care mă va face să simt cel mai repede pericolul. Altă explicaţie nu cred că există; deşi, într-un fel, s-ar putea spune că Laika m-a trezit în ambele cazuri, la mijloc nu e nici un mister, nici o prevestire miraculoasă de peste abisul pe care nici omul şi nici cîinele nu-l vor putea acoperi vreodată.

De asta sînt sigur, dacă sînt sigur de ceva. Şi totuşi acum mă trezesc uneori, în liniştea Lunii, şi regret că visul nu a fost mai lung cu cîteva clipe – ca să mă fi putut uita din nou în ochii aceia căprui, luminoşi, plini de o dragoste lipsită de egoism, ce nu cerea nimic în schimb, pe care nu am mai găsit-o nicăieri în lumea aceasta sau în oricare altă lume.

În româneşte de PETRU IAMANDI

(din „Tales of Ten Worlds", by Arthur C. Clarke,Pan Books Ltd., 1983, p. 151–6).